

Muistoja Halosenniimestä

Rea Sevón (os. Hintzell)

Lapsenmieleeni painuneet muistikuvat, joista kerron, ovat toiselta evakko vuodeltamme, siis vuosilta 1940–1941 syksystä syksyyn, jolloin asuimme Tuomaalan kylässä Ennen tätä olimme ehtineet asua Mikkelin lähellä Vuolingolla ja Järvenpäässä Tervanokassa. Ajankohtaan sisältyivät jatkosodan alkaminen kesäkuun lopulla ja Viipurin takaisin valtaus. Toivo kotiinpaluusta myös heräsi ja sen valmisteluihin kuului mm rokotus isorokkoa vastaan. Nämäkään tapahtumat eivät jääneet lapselta piiloon. Terijoelle ei kuitenkaan päästy, vaan kolmas evakkosyys alkoi Järvenpäässä, joka jäi myös lopulliseksi perheemme sijoituskunnaksi. Muistelut olen pannut ylös omalla äidinkielelläni, koska se tuntuu luontuvan helposti. Murre ei ole tietenkään säilynyt virheettömänä.

Mie olin sillo kaheksa vanha, ku myö asuttiin Paavo Paloheimon huvilas. Myö oltiin siin syksyst kevväaseen. Lähinaapurein olliit Svinhuvudit ja taiteilija Martta Wendelin Kaija siskoin luokkatoveri oll Ulla Svinhuvud ja myö kuljettiin yhes koulumatkat ja käyttii joskus heill leikkimäskii. Martta Wendelin jäi meill sensijjaa vähän vieraaks. Sitt Paavo alko tahtoo meitt pois, ja muuttaa itse siihe kesäks olemaa, muute ois joutunt asumaan leikkimökiss niin ko eellisen syksyn siel asu ja keittel tattiserpaa.

Meijä Martta täti oll palvelukses taiteilija Pekka Halose leskel Maija Halosell. Ko hää kuul meijä ahingost hää sai päähänsä ottaa meijät heille. Maija tädill oll sydän paikallaa ja hää oll vissii pant pahaksee Paavo vävyn toimist. Niin myö mäntiin Halose niemeen. Heill oll sellaine työtupa talon pohjaosass ja sinne myö muutettiin.

Huonees ol liitta ja kerrossängyt. Meill oll omast'takkaa heteka ja ompelukone ja ne olliit sielt Terjoelt tuotu. Sitt oll viell pöytä ja kaks tuolii. Sillo ko Halose lapset olliit pieni, ni hyö oleiliit paljo siell ja taiteilija isä sai rauhassa tehdä töitä atelierissää. Nykyää huone on museon varaston. Asunto oll viihtysä ja kesäkoiks oikee sopiva siin järve rannall.

Kesä -41 alku oll aika kolakka, kun myö muutettii sinne. Meijä huonetta ei olt viell saatu lämpimäks, ei ainakaa Maija tädin mielest, niin meijät pantii makkaamaa ensimmäine yö yhtee talon yläkerra huoneeseen. Siell oll seinill taiteilijan maalauksii. Niitä myö sitt katseltii ja arvosteltii ja ihmeteltii, kun meijä mielest ei kaikk olt nii ku ois pitänt olla. Tulhaa se unikii lopult silmää. Meill kaikill Kaijall ja Piall ja miull on täst kesäst viell vanhanki paljo hyyvii muistoi. Mie yritän nyt muistella niitä taltee.

Leikeistä ja vähän muustakin

Miull ei koko aikan olt ko yks vieras leikkitoveri. Häne nimmeesä oll Heikki, ja häne issääsä oll, muistaaksein nimeltää Sakari, Talvisoas kaatunt Pekka Halosen poika. Heikki oll 5 vuue vanha ja myö leikittiin kottii.

Mie oli häne emäntää, niiko hää asjan ilmais. Mie muista ja silmissäin nään sen paikankii miss myö leikittiin. Muitt rajotuksii ei olt, ku vaa ei luontoo saant sotkee, eikä sammalii reppii. Heikki oll sanont yks aamu mummollee ett, hää männöö katsomaa sotapakolaisii. Itsekkii hää oll tult Helsingin pommituksii pakkoo. Minnuu vähä joskus kehtoitti leikkii häne kanssaa, mutt ei hää kauvaa viipyntkää, ko äiti hakk hänet pois.

Muita leikkিতovereita ei miull oltkaa koko kesän. Kaija siskoin oll pikkulotta ja hää oll ahkerast niiss mukan Ullan kanssa mm hyö olliit kanttiiniss myymäss siin lähell sijaitsevass sotasairaalassa. Kaija saap itse kertoo niist ajoist. Mutt yhe kerran miekii pääsi mukkaa. Meijä lapsii pitt laulaa potilaill. Kaikk ei kuitekaa mänt niiku pitt, sill Kaija pyörty kese. Yks potilas sanokii, ett nyt se tyttö kuoll. Pahhaa tek miullkii se sairaala haju. Päästiihä myö sielt kuitekii elävänä kaikk kottii.

Meill oll tarkotus, ett myö asutaa vaa kesä siell työtuvass ja sitt ko saahaa Järvepääst katto pää pääle nii muutetaa sinne ja ko Kaijakii oll pääst oppikouluu. Mutt silt varalt ja muutekii meill oltii ostettu vanha polkupyörä, ett joss hää vaikk joutuis sielt ast käymää kouluu, nii se pyörä ois hyvää tarpeesee. Se pyörä oll oikee soma ja pienemp ko tavaline naise pyörä. Sillo miekii ja meijä äitiiki hää tosjaa vaa vähäks aikaa oppi ajamaa sill. Nii paljo hää oppi, ett käi Lilja- tatin kanss ihan Keravall ast asiall. Sillo pitt kaik tärkeät asjat hoitaa siell, eikä Järvepääss. Se loppu siihe pyörä käyttö, ko hää aijaa posautti päin puuta. Oll hyvä ett ei mänt suoraa järvee. Hyö olliit tuloss kottii ja ohittanneet sen vanha riihe ni siin se käi, ko hää rupes varomaa kovast ja tie männ iha rannas ja siin se puu kasvo. Kyll miekii kerra ainakii ojass käin. Se oll täll, viisii. Mie olin mänöss Elanno kauppa ostamaa setsuurii, siellt sai oikee hyvää leipää. Mie olin jo tuloss kottii, ko miu laukkui alko hangata etupyörää ja mie yritti siirtää sitä vähä ylemmäks, mutt eihä miu taiot viell riittäneet yhell käell ajamiss, vaa humpsis ojaa kuusaitaa päin mänin. Pyöräll ei käynt mitekää, eikä miul itsellein.

Puutarhassa

Talo puutarha sijaits sen iso kallio takan. Sinne pääs kallio yli portait myöte tai tiet pitki siint riihee vast, päätä män se tie. Perunakuoppa jäi siihe rinteeseen oikiill. Myökii saatii kasvattaa siell perunoi. Isä tais keritä panna ne maaha enneku joutu sottaa lähtemää. Heijä saatu oll pääst pahast villintymmää. Omena puut kaikk olliit palentuneet sotatalven ja ne töröttiit kuivin oksin. Viinimarja pensaat olliit säästyneet ja ne tekkiit marjoi ja myökii saatii niit syyvvä. Niin ja kasvoha siin kellari lähell ja vähä ylempääkii mustikkoi.

Puutarhan kukist mie muista sen verran, ainakii narsissei, esikkoi ja purasruohoo toiselt nimeltää kurkkuyrttii siel kasvo, ei myö sitä nimmee sillo tietty, Ihmeteltii vaa ko sanottii, ett se on syötävää. Sill ol iha karvaset lehet, ett mite sitä nyt suuhu voip laittaa. Nyt miull itselläkii kasvaa sitä. Se on kova ryöhöttymmää, ettei se olt ihmekkää, ett se oll siel säilynt.

Talon rouva oll nuorempan ahkera puutarhuri, mut ei hää meijä aikan ennää paljo siel puuhailt. Oll hänell siel puutarhass lannotusta varte ämpär ja siin oll reijällinen kans. Siit ämpärist miull ois vähä kerrottavaa. Se juttu oll sellane, ett mie kovast tahoin oppii uimaa, ja johan mie vähän pysyinkii veen pinnall. Miull pälkäht semmone ajatus ett, se ämpärin puinen rengas ajais uimarenkaan asjan. Mie otinkii sen. Ei siit kuitekaa ollt siihe ja mie heitin koko ajatuksen ja jätin sen renkaankin siihe paikkaa, enkä pant sinne mist otin. Ja sitt unohi siihe ast ko Maija rouva alko kaipaamaa sitä. Hää oll kysynt Martta tätilt, ett oiskoha Rea sen ottant. Ei hää vihanen ollt, mutt minnuu kyll kaivers kaua aikaa se, ett olin nii tolkuton ett sill viisii tein ja viel ilma luppaa.

Järvellä

Halosen Antti pyys kerra meijä issää, koi kumpanekkaa heist viel olt soass, soutajaks, ko hää tahto männä verkkoi laskemaa siihe Tuusula järvee. Mutt eihä siit mittää tahtont tulla, koi meijä isä osant soutaa häne mieliksee. Lopuks Antti oll

äkäpäissä sanont, ett työ karjalaiset ossaatta laulaa luritella, mutt ette ossaa soutaa. Toise kerra äiti oll sitt soutajan, mutt ei siitkää tult sen parempaa. Ois nyt pitänt kalastajan tyttären ja koko ikäns mere rannall asuneen soutaminen kelvata.

Mutt miull on viel muistoi, jotka liittyyt järvee. Kerran syyskesäll Maija pyys minnuu kanssaasa. Hää ko oll menossa venneell naapuriin, ja mie läksin. Maija souiti ja mie istuin peräs. Piinkö perrää, sitä en mie varmast muista. Se kyläpaikka sijaits samall puolell järvee. Ensiks souettii päällystökoulun uimahyppytorni ohitse ja siit viel noi puolisen kilometrii. Nii siin vasemmall puolell oll punainen talo, jos olliit valkoset nurkka ja akkunalauvat. Niin siin oll meijä määräpää. Mie en muista sitäkkää, mill asjall hää oikei käi, ja miks mie pääsi häne kanssa. Mie oon jälkee päin tuumailt; se oll vaa sellanen karjalainen tapa, ottaa lapsii mukkaa, ja olha Maija kotosii Sortavalasta. Sellane mielikuva miull jäi, ett tää valkiapäinen nainen jonk luon myö pistäyüttii, oll Maija Halosen hyvä ystävä ja jotenkii oll tunnettu henkilö.

Vieraita

Yhe kerran ku myö oltii Kaija kans kahestaa koton. Martta täti käi sanomas, ett meill o tult vierahii. Myö mäntii katsomaa. Siell olkii meijä serkku Poija kahe heijä naapuri kans. Hyö olliit lähteneet suntakpäivän pyöräilemmää Järvepääst Halose niemee meit tappaamaa. Maija Halonen kiinnostu meijä vieraast ja nii hää kutsu meijät atelierii. Koht myö istuttiiki kaikk lapset piano ympärill ja Maija emäntä alko soittaa (Poija seuralaiset Ester ja Aune olliit jääneet Martta tätin kans) ja myö saatii sitt arvata, mikä sen kappaleen nimi oll. Ne olliit sellasii koulust tuttui laului. Myö oikei oltii kilpasill siit kuka arvais enemmän, Poija voitti, eikä ihme sill hää osass soittaa hanuriikii. Tää oll kuulemma suosittu seuraleikki Halosella. Meistkii se oll mukavaa.

Mie kuuli viel yhest asjast, sen olin kyll ihan jo kokonaa unohtant, mutt Airi meijä serkku muist sen. Se ku kosk hänt itsiääki. Airi ja Poija, häne veljees olliit tulleet vanhempii kanss kyllää meille sinne Halosill ja kuink ollakkaa taas myö oltii atelierissä, sill kertaa Maija pann meijä leikkimää" kätke avainta" ja ain sillo ko joku tull lähell avvainta ni hää alko soittaa kovempaa pianoll. Tällänekkii muisto löyty kätkölöist.

Lapsill alko tehä mieli jäähä yöks Halose niemee. Käihä se juttuu ja heille sijattii makkuupaikat talon yläkerra huoneeseen. Tällkii viisii Maija otti lapset huomioo.

Näi myö asuttii

Oll jo syyskesä ja ilta alko hämärtää. Myö oltii käyty jo makkaamaa. Äiti valvo ompeluksii kanss. Hänell oll nyt aikaa, koi tarvint vahtii lapsiikaa. Terjoelt tuotu Singer oll hyyvää tarpeeseen, eikä meill olltkaa koko sota-ajan vaatehuolii. Vanhast tehtii uutta. Nyt hää oll iha uuve kimpuss, tekemäss meille Kaijall ja miull somast pienkukallisest vistra kankaast mekkoi. Jo eellisen iltan hää oll ihmetelt outoo ääntä porstuast, Iha ku joku ois kulcent ja kolunt. Ko tää oll vaa jatkunt ni, häntä alko jo lopult pelottaa. Hää kuuntel aikans ja rohkais sitt mielens ja päätti ottaa selvää siit rauha häiritsijäst. Meille tultii piene porstua kautta tuppaa, siit oli myös yhteys talon alle, jossa oll kaikelaist käytöst poistettui rommuu. Äiti nost rampi, raotti ovvee ja tarttu metlaa. Mitä hää näkikää. Iso siili siellä tuhisteli ja etsiskel syömist. Harmissaa hää lakais luualla eluka menemää. Se vieri rinnettä alas eikä ennää häirint. Aamulla koko asja nauratti. Meijä mekotkii tulliit aikannaa valmiiks. Maija ko näkk ne, nii hää kehu niitä. Heill arvostettii kaikkii käetaitoi. Itsekkii hää osas ommella. Näist Halosen niemessä äidin ompelimist vaattehist on miull viel yks nappi tallel.

Pekka ja Maija Halosen lapsista

Myö oltii tutustuttu Kaijaan, Halosten nuorimpaa tyttäree. Hää oll kovast menoss lottahommii. Maija-äiti vaa ei tahtont päästää. Mie muistan Kaijan varmaa sen takkee, ko hää tekk miule paperi nuken. Miust se oll oikee nätti vaalea tukkanen, iha niiko hää itsekkii. Kaijast kerrottii, ett hää oll hyvä uimaa. Iha järve toisele puolell Sarvikalliolle jakso uija.

Kaijaa vanhemp oll Marja. Hää oll naimisis taiteilija kanss. Marja Mieho oll piirustukse opettaja. Hää oll vähä aikaa mejjä Kaijallakii opettajan. Sitt ko myö muutettii Järvepäähä Louttii, hää pistäyty meitä siell katsomass. Miehoille syntyi tyttö sammaa aikaa ko meille Kalle. Sitt tyttö sai jonku vatsatauin ja kunnalääkär Laine-Ylijoki sano, ett äidimaito olis parasta lääkettä. Meijä äitil ko ol sitä liiaki kans nii sitähä annettii Marja tytöl ja tää tull terveeks.

Pirkko oli Annin, Halose vanhinna tyttäretytär. Häne issääsä oll Paavo, sama jost mie oon jo haastant. Pirkko tull tappaamaa mummujaa ja viipykii muutamii päivii. Hääki hakkeutu mejjä seuraa. Kerra ku myö istuttii puutarhass siin perunakuopa seutuvil. Hää pyys minnuu uimaa. Mie sanoi hänele, etten mie kehtaa. Hää sillo ihmettelemää, ett mitä sie häpiät. Miul on jäant mielee, ett hää oll sillo noin 18 vuotias. Meill oll ikäeroo melkee 10 vuotta, mutt ei se haitant. Lähin mie sitt toisell kerrall häne kans uimaa. Myö uitii sillo nieme nokass, ja hää pitt miust kii, ko siin oll nii syyvää, ettei jalat yltäneet pohjaa ast. Hää neuvo miule saunarannass veelaise kiven, miss voi välill levätä ja käyvä kääntämäss.

Kaikill Halose lapsill tais kuvvii tekemine ollee veris. Pirkko kerto, ett pojat olliit hakanneet naama kuva kallioo. Mie tiijän sen koha. Vielköhä se näkkyy siin ja näytetääköhä sitä turisteil. Ei taitant taiteilijaisä tykätä semmosit riimuiluist.

Pekka Halosen taiteilijakoti on ollut jo vuosia museona, mutta meille se oli kesäkotina vuonna 1941. Nykyisin sieltä ja sen ympäristöstä ei enää löydä kaikkia silloin lapselle tuttuja paikkoja. Vanha riihi on poissa. Se sijaitsi nykyisellä paikoitusalueella. Myös vanhaa piilipuuta ei enää ole. Meille kerrottiin puunkolossa olleen perheen lasten postilaatikko. Puu kasvoi niemeen johtavan tien ja maantien risteyksessä. Talon kaivo sijaitsi tien vasemmalla puolella lähellä nykyistä porttia. Eniten kuitenkin toivoisin entisenlaista liettä keittiöön. Muistan sen olleen muurattu nykyisen "Kastor" lieden sijaan. Kaikesta näistä huolimatta koti on suurenmoinen nähtävyys ja kokemus kävijälle. Meidän perheelle se merkitsi lisäksi henkilökohtaista tutustumista Maija Haloseen ja hänen tyttäriinsä.